

Handläggare
Petra Sundström

Datum
2015-10-02

Diarienummer
OSN-2015-0093

Rev
2015-10-13

Omsorgsnämnden

Semestervistelse för personer med funktionsnedsättning

Förslag till beslut

Omsorgsnämnden föreslås besluta

- att** nämnden fortsätter att samverka med ideella föreningar och övriga berörda nämnder i Uppsala kommun kring kultur och fritidslivet riktade mot personer med funktionsnedsättning,
- att** ge förvaltningen i uppdrag att i samband med arbetet med att ta fram riktlinjer för handläggning utreda vilka omkostnader för ledsagare som är skäliga att bevilja i samband med semesterresor eller semestervistelse, samt
- att** ge förvaltningen i uppdrag att utreda om del av ersättning per individ till boende kan låsas till "fritidspeng" (omkostnader för personal samt om extra personal behöver anställas). Om så är möjligt kan det vara lämpligt att prova detta i projektform där några boendeenheter ingår.

Ärendet

Nämnden har uppdragit till förvaltningen att utreda åtgärder som säkerställer tillgången till semestervistelse för personer som tillhör personkretsen enligt 1 § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Under utredningsarbetet fann förvaltningen att uppdraget behöver belysa hela målgruppen personer med funktionsnedsättning.

Nationell statistik visar på att över hälften av Sveriges befolkning åker iväg på minst en vecka semesterresa per år. Olika rapporter/undersökningar visar på att personer med funktionsnedsättningar genomför resor och deltar i fritidsaktiviteter i mindre utsträckning än personer som lever utan funktionsnedsättning. Socialstyrelsen belyser även att personer som har stöd enligt socialtjänstlagen (SoL) deltar mer sällan i fritidsaktiviteter och åker på färre semesterresor än personer som har stöd enligt LSS.

Förvaltningen kan inte i sin utredning finna stöd för att själva anordnad av semestervistelse och/eller kollektiva lösningar för semester till en viss grupp kan ses som en kommunal angelägenhet. Kommunen har dock skyldighet att tillgängliggöra fritids- och kulturlivet för

personer med funktionsnedsättning vilket nämnden medverkar till både genom aktiviteter i kommunal regi samt genom samverkan med ideella föreningar. Nämnden har även ett uppdrag att arbeta fram ett förslag till program för funktionshinderpolitiken, vilket sätter fokus på att göra samhället mer tillgängligt för personer med funktionsnedsättning.

Ekonomiska konsekvenser

Förvaltningens förslag har inte några direkta ekonomiska konsekvenser. Däremot kan arbetet med information, vägledning och stöd samt utredningen om "fritidspeng" i bostad med särskild service påverka de ekonomiska förutsättningarna. De bör dock inte medföra merkostnader för nämnden.

Konsekvenser för jämställdhet

Förslaget innebär inte några konsekvenser för jämställdhet.

Tillgänglighet

Förslaget har inte några konsekvenser för tillgänglighet.

Barnperspektiv

Nämnden kommer, i de ansökningar där barn finns med i hushållet, ta särskild hänsyn kring barnets/barnens behov att komma iväg på en semesterresa/semestervistelse.

Omsorgsförvaltningen

Tomas Odin
Direktör

Omsorgsnämnden

Semestervistelse

Innehållsförteckning

KULTUR- OCH FRITIDSAKTIVITETER/SEMESTERVISTELSE – INSATSER FÖR STÖD	3
LAG (1993:387) OM STÖD OCH SERVICE TILL VISSA FUNKTIONSHINDRADE (LSS).....	3
INSATSER LSS, DESS MÅL, SYFTE OCH RÄTTSPRAXIS	3
Bostad med särskild service.....	3
Ledsagarservice.....	3
Personlig assistans	4
Korttidsvistelse	4
SOCIALTJÄNSTLAG (2001:453) (SoL)	4
SoL, DESS MÅL, SYFTE OCH RÄTTSPRAXIS	4
Ledsagarservice.....	4
KOSTNAD KULTUR OCH FRITID, STÖDINSATSER SAMT OMKOSTNAD FÖR MEDFÖLJARE.....	5
ATT LEVA SOM ANDRA	5
KOMMUNERS SKYLDIGHETER OCH BEFOGENHETER	6
OMSORGSNÄMNDENS VERKSAMHETER	6
BISTÅNDSBEDÖMNING	7
NÄMNDENS AVTAL MED UTFÖRARE AV BOSTAD MED SÄRSKILD SERVICE LSS.....	7
NÄMNDENS KORTTIDSHEM LSS	7
NÄMNDENS ÖVRIGA STÖDINSATSER.....	7
AKTIVITETER, FÖRENINGAR OCH KOMMUNALA VERKSAMHETER I UPPSALA.....	8
FÖRVALTNINGENS BEDÖMNING	8
EKONOMISKA KONSEKVENSER	10
FÖRSLAG TILL BESLUT	10

Kultur-och fritidsaktiviteter/semestervistelse – insatser för stöd

Nämnden har uppdragit till förvaltningen att utreda åtgärder som säkerställer tillgången till semestervistelse för personer som tillhör personkretsen enligt 1 § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Stödsinsatser för semestervistelse/rekreation till personer med funktionsnedsättning kan ges utifrån LSS och socialtjänstlagen (SoL). Förutsättningarna från båda lagrummen kommer därför att belysas.

Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Verksamheter inom LSS ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. Målet är att individer som ingår i lagens personkrets ska få möjlighet att leva som andra. I personkretsen ingår personer med:

1. utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd.
2. betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom (fler yngre personer med demens omfattas av denna personkrets).
3. andra stora, varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service.

Insatser LSS, dess mål, syfte och rättspraxis

I LSS finns det tio insatser. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. De insatser, utöver bostad med särskild service, som skulle kunna tillgodose målgruppens behov av stöd vid kultur- och fritidsaktiviteter och/eller semestervistelse/rekreation är ledsagarservice, personlig assistans och korttidsvistelse i form av lägvistelse.

Bostad med särskild service

I insatsen bostad med särskild service ingår bland annat omvårdnad, kulturella aktiviteter samt fritidsverksamhet (9 e § LSS). Närmare beskrivning på i vilken omfattning boendet ska tillgodose behovet av kultur och fritid framkommer inte i lagen eller dess förarbeten. Vägledning finns att hämta i Socialstyrelsens utgåva av *Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS*¹. Under avsnitt *Fritid och kultur* beskriver Socialstyrelsen bl.a att det personliga stödet för dessa aktiviteter i första hand bör tillgodoses inom ramen för boendet och att personalbemanningen därmed behöver vara anpassad så att utrymme till stöd för fritid finns. Socialstyrelsen skriver vidare att om den enskilde har individuella önskemål som inte kan tillgodoses av den ordinarie personalen kan det vara nödvändigt att bevilja kompletterande stöd t.ex ledsagarservice eller personlig assistans. I bedömningen om vad boendepersonalen har för möjlighet att ge stöd till individuella fritidsaktiviteter utanför boendet måste hänsyn tas till antalet boende och deras varierande individuella behov, den fasta bemanningens storlek och tjänstgöringstider etc (RÅ 1995 ref 47). Bostad med särskild service är en tillståndspliktig verksamhet, vilket innebär att inspektionen för vård och omsorg (IVO) utfärdar ett tillstånd till verksamheten efter att de har prövat verksamhetens förutsättningar att leva upp till regelverkets olika krav.

Ledsagarservice

Ledsagarservice är en insats som syftar till att motverka isolering och möjliggöra att personer med stödbehov ska komma ut bland andra människor för att delta i kultur- och fritidsaktiviteter. Insatsen riktar sig till enklare aktiviteter och propositionen till LSS samt rättspraxis visar att längre resor

¹ *Bostad med särskild service för vuxna LSS stöd för rättstillämpning och handläggning*, Socialstyrelsen juni 2007.

eller semester utomlands inte kan ses som en enklare aktivitet. I insatsen ingår inte kostnader för ledsagarens omkostnader vilket kan utläsas ur rättsfall i högsta förvaltningsdomstolen 2011-02-14 mål nr 2756-09.

Personlig assistans

Personlig assistans riktar sig till de personer som har behov av stöd kring de sk grundläggande behoven (praktisk hjälp kring integritetsnära behov) vilket innebär att alla som tillhör personkretsen inte har en given rätt till personlig assistans. Personlig assistans är inte begränsad till enklare aktiviteter utan kan beviljas om personen bedöms ha rätt till insatsen för det sökta ändamålet. För att bedriva personlig assistans krävs tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Korttidsvistelse

Korttidsvistelse/lägervistelse är en annan stödinsats som kan tillgodose behov av miljöombyte och rekreation. I insatsen ingår omvårdnad. Korttidsvistelse/lägervistelse är en tillståndspliktig verksamhet.

Socialtjänstlag (2001:453) (SoL)

Enligt socialtjänstlagen ska socialtjänsten främja människors jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialnämnden ska verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och leva som andra.

SoL, dess mål, syfte och rättspraxis

Socialtjänstlagen är en ramlag som ger kommuner möjlighet att utforma stöd och insatser efter de förhållanden som råder i kommunen för att tillgodose medborgarnas behov av stöd och service. Socialtjänstlagen ska ha en likvärdig bedömningsgrund för alla kommuninvånare som ansöker enligt denna lag och personkretstillhörighet ligger inte till grund för bedömning i ansökningar enligt SoL.

Socialtjänstlagen ska tillförsäkra en skälig levnadsnivå. När det gäller begreppet och tolkningen av skälig levnadsnivå görs samma tolkning av begreppet som återfinns i Sou 2008:77 möjlighet att leva som andra, *”Begreppet skälig levnadsnivå i SoL har en distinkt betydelse när det gäller försörjningsstöd, men det saknas vägande skäl att skilja mellan goda levnadsvillkor och skälig levnadsnivå i fråga om sociala tjänster som omfattar stöd, service, omsorg och omvårdnad till personer med funktionsnedsättningar”*².

I rättspraxis finns det inte något bredare underlag att ta stöd av vid bedömning av stödinsatser kring semestervistelse enligt SoL. Gällande ekonomiskt bistånd för resor så skriver socialstyrelsen i allmänna råd SOSFS 2013:1 att socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till skäliga kostnader för rekreation, om det finns särskilda skäl. Där lyfter de bl.a fram vuxna med långvariga medicinska eller sociala problem som under lång tid pga ekonomiska skäl inte har kunnat få någon form av semester. Vidare står att särskild hänsyn bör tas till om det finns barn i familjen och nämnden bör göra en särskild bedömning kring barnets behov. Detta bör rimligtvis även tyda på att kommunen kan ge stödinsatser för att genomföra resa om sådant behov föreligger.

Ledsagarservice

I Uppsala kommun finns insatsen ledsagarservice även enligt SoL. Till skillnad från LSS är kommunen för insatsen inte lika bunden av förarbeten utan har möjlighet att utforma insatsen efter

---

² SOU 2008:77 sid 25.

kommuninvånarnas behov. I insatsen ingår inte kostnader för ledsagarens omkostnader vilket kan utläsas ur rättsfall KR Sundsvall mål nr 2303-04. Något som även har fastslagits för ledsagning enligt LSS i högsta förvaltningsdomstolen 2011-02-14 mål nr 2756-09.

Kostnad kultur och fritid, stödinsatser samt omkostnad för medföljare

Bostad med särskild service: För fritids- och kulturella aktiviteter inom ramen för boende bör den enskilde svara för sina egna kostnader (självkostnad) men inte ha kostnader för den som följer med för att ge stöd i aktiviteten³.

Ledsagarservice LSS och SoL: I insatsen ledsagarservice ingår inte ledsagarens omkostnader. Den enskilde betalar sina egna kostnader. Den ersättning nämnden betalar ut till utföraren ska täcka ledsagarens omkostnader inom Uppsala och Stockholms län. Vid resor utanför Uppsala och Stockholms län kan nämnden få betala ledsagarens omkostnader som inte täcks inom nämndens avtal med utföraren.

Personlig assistans LSS: Personlig assistans och assistentens omkostnad. Insatsen omfattar skälig kostnad för personlig assistans vilket även kan innefatta omkostnader för assistenten i rimlig omfattning.

Assistansersättning socialförsäkringsbalken (SFS): I assistansersättningen ingår även omkostnad för assistenten.

Korttidsvistelse/lägervistelse LSS: Insatsen ska vara avgiftsfri för den som beviljas insatsen.

Insatser enligt SoL: Kommunen får ta ut skälig avgift för stöd- och hjälpinsatser inom omsorgen för personer med funktionsnedsättning. Rätten att ta ut avgifter enligt socialtjänstlagen regleras i 8 kap SoL och kommuners allmänna befogenheter för avgifter enligt kommunallagen.

Att leva som andra

Syftet med LSS är att personer som ingår i lagens personkrets ska ha rätt att leva som andra. Även i socialtjänstlagen regleras kommunens ansvar att verka för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i samhällslivet och leva som andra.

Enligt statistik från statistiska centralbyrån (SCB)⁴ så genomförde 61 procent av befolkningen en resa som varade minst en vecka under år 2013, där åldersgruppen 16-54 år var de som vanligast genomförde en resa. Statistiken för resor mellan åren 2008-2013 varierar något men ligger i snitt över 50 procent alla år. Enligt SCB så följer semesterresandet genom åren i stort sett svängningarna i konjunkturen.

Statistiken som är framtagen av SCB urskiljer inte resvanor för målgruppen personer med funktionsnedsättning. En studie vid Göteborgs universitet "En fritid som andra"⁵ visar dock på att personer med omfattande funktionsnedsättningar inte har samma möjlighet till en fritid som andra, och att den främsta bristen uppstår i sociala fritidsaktiviteter.

Även Socialstyrelsen visar i sin rapport *Alltjämt ojämnt! – Levnadsförhållanden för vissa personer med funktionsnedsättning*⁶ att personer med funktionsnedsättning deltar i mindre utsträckning i kultur- och fritidslivet jämfört med befolkningen i övrigt. Rapporten visar även på skillnader i fritidsaktiviteter för personer med insatser enligt SoL jämfört med LSS, där personer inom SoL är

³ Proposition 1992/93:159, stöd och service till vissa funktionshindrade.

⁴ Statistiknyhet från SCB. Hämtat 2015-04-15 från internetadress: <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Levnadsforhallanden/Levnadsforhallanden/Undersokningarna-av-levnadsforhallanden-ULFSILC/12202/12209/Behallare-for-Press/375439/>

⁵ *En fritid som andra?* Studie av Johan Magnus Roos (2014), Göteborgs universitet. Studien är genomförd i Västsverige.

⁶ *Alltjämt ojämnt! Levnadsförhållanden för vissa personer med funktionsnedsättning*. Socialstyrelsen juni 2010

mindre aktiva än de personer som har insatser enligt LSS, de reser även bort på semester i lägre utsträckning än personer som har insatser via LSS.

Folkhälsomyndigheten presenterar resultat från deras nationella folkhälsoenkäten *Hälsa på lika villkor* att personer med funktionsnedsättning har sämre hälsa än befolkningen i övrigt. Vidare skriver de att detta till betydande del kan förklaras av välkända riskfaktorer för ohälsa kopplade till livsvillkor och inte till funktionsnedsättningen i sig, bl.a genom avsaknad av förvärvsarbete, lägre inkomst, kränkande behandling och färre sociala aktiviteter än befolkningen i övrigt. Enligt folkhälsomyndigheten är det en indikation på att den sämre hälsan hos personer med funktionsnedsättning skulle kunna förbättras genom samhälleliga insatser.⁷

IVOs avdelning region mitt, har under år 2013 och 2014 gjort tillsyn i 30 kommuner gällande bostad med särskild service enligt LSS. Uppsala kommun är en av de kommuner som varit med i denna tillsyn. IVO konstaterar att bristande personalresurser på boendena påverkar de boendes möjlighet till fritidsverksamheter. I fler verksamheter konstaterade IVO att bemanningen var så bristfällig att den behöver ses över.⁸ Hur boendena i Uppsala stod i förhållanden till detta saknas det uppgifter om.

Kommuners skyldigheter och befogenheter

Kommunallagen (KL) anger att kommunen ska behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för annat. Likställighetsprincipen innebär att kommuner inte får särbehandla kommuninvånare eller grupper av kommuninvånare på annat än objektiv grund. Som grund att behandla invånare olika kan vara speciallag så som LSS och SoL.

Även om en individuell prövning ska göras i ärenden som omfattas av SoL eller LSS har kommunen ingen möjlighet att helt fritt fatta beslut. Trots den individuella bedömningen har kommunen att förhålla sig till likställighetsprincipen.

Enligt 15 § 5 LSS ska kommuner verka för att fritids- och kulturlivet blir tillgängligt för personer med funktionsnedsättning.

För att kunna tillhandahålla individuellt anpassade insatser så kan kommunen anordna verksamheter i egen regi eller upphandla enligt Lagen om offentlig upphandling (LOU) och Lagen om valfrihetssystem (LOV). Dessa upphandlingslagar följer kraven i kommunallagen om likställighet och krav på konkurrensneutralitet.

Omsorgsnämndens verksamheter

I Uppsala kommun har cirka 3 260 personer med funktionsnedsättning stödinsatser från nämnden. Av dessa har cirka 1500⁹ personer beslut enligt LSS, av dessa bor drygt 580 personer i bostad med särskild service LSS. Inom bostad med särskild service enligt SoL bor drygt 280 personer, främst inom boenden riktade mot socialpsykiatrin. Fler personer som tillhör personkretsen, exempelvis personer med aspergers syndrom och yngre personer med demens har i dagsläget inte LSS-insatser beviljade utan har insatser enligt SoL.

Antal ansökningar om utökade insatser och tilläggsinsatser för de som bor på boende ökar inför sommaren då fler ansöker för semesterresor och/eller dagsutflykter och aktiviteter. Daglig verksamhet LSS har enligt omsorgsnämndens avtal rätt att stänga sin verksamhet i fyra veckor under en sex-veckors period under sommarmånaderna. Detta innebär att vardagliga aktiviteter för

⁷ Information från hemsidan: <http://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2015/mars/samre-halsa-hos-personer-med-funktionsnedsattning/> datum 2015-04-15.

⁸ *Kan jag leva som andra? Insatser i bostad med särskild service för vuxna med funktionsnedsättning*, artikelnr IVO 2015-58.

⁹ Mätdatum ur systemet Qlikview 2015-04-01.

personer som har daglig verksamhet minskar under fyra veckor på sommaren. Har personen bostad med särskild service kan boendet i vissa fall göra extra aktiviteter under de veckor daglig verksamhet har stängt.

Omsorgsförvaltningen kan i dagsläget inte presentera statistik över hur många ansökningar som inkommer för insatser för sommaraktiviteter, ej heller hur många som beviljas eller får avslag på sin ansökan. Detta med anledningen att det inte är sökbart i verksamhetssystemet Siebel.

Biståndsbedömning

Vid bedömning om stöd vid semestervistelse tas hänsyn till individens sammanlagda situation, vilka insatser som redan är beviljade och vilka behov dessa avser att tillgodose, individens övriga inplanerade aktiviteter under sommaren samt information om tidigare resor. Denna information finns med i biståndshandläggarens utredning oavsett utifrån vilket lagrum som personen har ansökt. Utifrån den enskildes situation och behov görs en individuell bedömning i varje enskilt fall. Handläggaren tar även hänsyn till aktivitetens/resans utformning och vilket stöd som tillgodoses därigenom. Den tid som beviljas i sökt insats räknas ut i relation till brukarens planerade aktiviteter och vilket behov av stöd som föreligger.

Omsorgsnämnden har inte några riktlinjer som stöd i bedömningar vid resor. Handläggarna söker stöd i rättspraxis för vägledning.

Nämndens avtal med utförare av bostad med särskild service LSS

I omsorgsnämndens avtal med utförare inom bostad med särskild service regleras kultur- och fritidsaktiviteter och minst en enskild aktivitet i veckan ska erbjudas den enskilde. Specifika krav på semestervistelse och/eller semesteraktiviteter regleras i dag inte i avtalen.

Vid omsorgsförvaltningens uppföljningar på boendeenheter har det visat sig att utförarnas definition på vad som anses vara kultur och fritidsaktiviteter varierar, samt i vilken utsträckning dessa aktiviteter erbjuds. I fler fall så har tilläggsinsatser beviljats vid sidan om bostad med särskild service, i huvudsak insatserna ledsagarservice och kontaktperson.

Samarbete mellan omsorgsförvaltningens myndighet och uppföljningsenhet har visat sig ge goda resultat för den enskilde, där boendena har börjat ta större ansvar att faktiskt tillgodose behov av aktiviteter i vardagen enligt avtal. Detta har i sin tur bidragit till att tilläggsbeslut på boenden har kunnat minskas och/eller avslutats.

Inom omsorgsnämnden finns det inte någon samlad bild över hur utförare på boenden inom nämndens ansvarsområde planerar och genomför sommaraktiviteter för de boende.

Nämndens korttidshem LSS

Omsorgsnämnden har totalt nio korttidshem, tre stycken vuxenkorttids och sex stycken korttidshem för barn och ungdom. Korttidshemmen bedrivs i kommunal regi och har sin verksamhet året om. Inget av korttidshemmen har inriktning för lägerverksamhet under sommaren. Inom barn- och ungdomsverksamheten finns ytterligare två korttidshem sk helgverksamhet som bedrivs av externa utförare (Laban och Fyrisgården). Inom nämnden pågår en upphandling för korttidsvistelse riktad mot barn och ungdom.

Nämndens övriga stödinsatser

Ledsagarservice LSS: Stödinsatsen är inte avgiftsbelagd för den enskilde då insatsen är enligt LSS. Gällande ledsagarens omkostnader så regleras detta inom Uppsala och Stockholms län i nämndens avtal med utförarna. Utanför Uppsala och Stockholms län får den enskilde ansöka om ersättning för

omkostnaderna enligt SoL. Nämnden har inte satt någon nivå på vilka omkostnader som bedöms som skäligen att bevilja.

Ledagarservice SoL: Nämnden tar inte ut avgift för stödinsatsen av den enskilde. Gällande ledsagarens omkostnader så regleras detta inom Uppsala och Stockholms län i nämndens avtal med utförarna. Utanför Uppsala och Stockholms län får den enskilde ansöka om ersättning för omkostnaderna enligt SoL. Nämnden har inte satt någon nivå på vilka omkostnader som bedöms som skäligen att bevilja.

Personlig assistans LSS: Stödinsatsen är inte avgiftsbelagd för den enskilde då insatsen är enligt LSS. Omkostnader för assistenten ingår i den schablonersättning som sätts av nämnden. I undantagsfall kan ytterligare omkostnad beviljas separat. Ett exempel på när omkostnad i enstaka fall betalas är vid tillfälligt beslut om personlig assistans vid resa.

Aktiviteter, föreningar och kommunala verksamheter i Uppsala

Tallkrogen, föreningen FUB-gården bedriver sin verksamhet i Björklinge. De anordnar fler aktiviteter som riktar sig till personer med utvecklingsstörning. På somrarna har Tallkrogen lägerverksamhet. Tallkrogen har nyligen fått tillstånd att bedriva korttidsvistelse LSS för barn, ungdom och vuxna.

Fyrisgården är en ideell verksamhet och har sin verksamhet i Uppsala. De anordnar fritidsaktiviteter för personer med utvecklingsstörning. Fyrisgården håller i nätverket "Fritid för alla". Nätverket består av representanter från ideella föreningar, studie- och idrottsförbund, organisationer, Uppsala kommun och habiliteringen för barn och vuxna och de samarbetar runt fritids- och kulturfrågor.

En del av Fyrisgården utgör LSS insats i form av korttidsvistelse (sk korttidshelg) som främst riktar sig mot barn och unga. De bedriver även korttidstillsyn LSS för skolungdomar samt daglig verksamhet enligt LSS.

Vård & omsorg (V&O) driver ett aktivitetshus som riktar sig till personer med utvecklingsstörning som bor inom deras boendeenheter. Omsorgsförvaltningen har påbörjat en dialog med V&O gällande brukare som inte bor inom kommunens boendeenheter men som är intresserade att medverka i aktivitetshuset verksamhet.

V&O driver även, på uppdrag av omsorgsnämnden, träffpunkter som riktar sig till personer med psykiska funktionsnedsättningar. Syftet med verksamheterna är att ge social samvaro, sysselsättning och fritidsaktiviteter. Träffpunkterna har en omfattande fritidsverksamhet med både dagsutflykter och längre resor, och ungefär vart annat år anordnas utlandsresor¹⁰. Dessa träffpunkter är en öppen insats som inte är biståndsbedömd. Verksamheten är heller inte lagstadgad vilket innebär att det är frivilligt för kommuner att erbjuda sådan verksamhet.

Många resebolag erbjuder resor som är mer tillgängliga för personer med funktionsnedsättningar och det finns även resebolag som riktar sig specifikt till personer med funktionsnedsättning. Några reseföretag säljer aktivitetsresor som även inkluderar ett visst stöd till resenären. Det är företagen som avgör priserna på dessa resor, inklusive hur mycket de väljer att ta betalt för det stöd som ingår i resans utformning. Ett exempel på ett sådant reseföretag som anordnar sådana resor är *Mina resor*. *Mina resor* riktar sina resor främst till personer med lindrig utvecklingsstörning.

Förvaltningens bedömning

Nämnden ska verka för att personer med funktionsnedsättningar ska få möjlighet att leva som andra. Förvaltningens uppdrag från nämnden var att se över möjligheterna att säkerställa

¹⁰ Rapport uppdrag *Förutsättningar för en eventuell konkurrensutsättning av träffpunktsverksamheterna* diarienumr NHO-2013-0154-31

semestervistelse för personer inom LSS. Under arbetet i utredningen fann förvaltningen att uppdraget behöver belysa hela målgruppen personer med funktionsnedsättning.

Den nationella statistiken visar på att över hälften av Sveriges befolkning åker iväg på minst en vecka semesterresa per år. Olika rapporter/undersökningar visar på att personer med funktionsnedsättningar genomför resor och deltar i fritidsaktiviteter i mindre utsträckning än personer som lever utan funktionsnedsättning. Socialstyrelsen belyser även att personer som har stöd enligt SoL deltar mer sällan i fritidsaktiviteter och åker på färre semesterresor än personer som har stöd enligt LSS.

Förvaltningen kan inte finna stöd för att själva anordnat av semestervistelse och/eller kollektiva lösningar för semester till en viss grupp kan ses som en kommunal angelägenhet. Kommunen har dock skyldighet att tillgängliggöra fritids- och kulturlivet för personer med funktionsnedsättning vilket nämnden medverkar till både genom aktiviteter i kommunal regi samt genom samverkan med ideella föreningar. Nämnden har även ett uppdrag att arbeta fram ett förslag till program för funktionshinderpolitiken, vilket sätter fokus på att göra samhället mer tillgängligt för personer med funktionsnedsättning.

Nämnden verkar även för att stärka den enskildes rätt till fritidsaktiviteter och möjlighet till semesterresor/vistelser i insatsen bostad med särskild service. Nämnden har i juni 2015 fattat beslut om att använda mervärden i förfrågningsunderlagen inför upphandlingar av boenden enligt LSS. Ett mervärde anger att den enskilde med stöd av personal från boendet ska ha möjlighet till minst sex dygns sommar- eller semestervistelse med övernattning i Uppsala eller på annan ort i Sverige.

När det gäller den enskildes möjlighet att åka på semester kan det utifrån denna genomlysning ses som normalt att kunna företa sig en semesterresa per år. Lagen och rättspraxis gällande ledsagning enligt LSS är dock så tydligt begränsad till att gälla enklare aktiviteter att förvaltningen inte kan se att nämnden kan ha generösare hållning i denna insats. När det gäller personlig assistans enligt LSS är denna insats inte begränsad till enklare aktiviteter och kan därmed beviljas för semesterresor, dock är det endast personer med så kallat grundläggande behov som har rätt till denna insats. Rättspraxis visar att vid ansökan om stöd vid resa så tas ofta hänsyn till övriga aktiviteter som personer har i sin vardag med samt tidigare resor som personen har genomfört, detta kan vara avgörande om personer beviljas kommunalt stöd för att genomföra en semesterresa.

Nämnden kan välja att ha en ambitionsnivå som möjliggör för personer med funktionsnedsättning att företa en semesterresa per år. LSS är begränsad till tio angivna insatser och utrymme att öka dessa möjliggör inte lagen. Nämnden kan välja att skapa riktlinjer för ledsagning SoL eller annan, av nämnden, utformad insats i socialtjänstlagen gällande stöd vid semesterresa. Med nuvarande ansvar utifrån fullmäktiges reglemente så är det insatser som nämnden kan bevilja till enskild. Detta innebär att nämnden inte kan bevilja ekonomisk ersättning till den enskilde för t.ex köp av guidning/ledsagning av ett resebolag. Ekonomiskt bistånd ska ske på lika bedömningskriterier och utgår alltid från en skälig levnadsnivå. Vilken typ av resa samt kostnad för denna som enskilda väljer att göra bör alltid utgå från den enskildes egna ekonomiska förutsättningar. Kompetens och ansvar enligt reglemente för nämnderna att utreda ekonomiskt bistånd finns hos arbetsmarknadsnämnden och förvaltningen ser därmed inte att det finns anledning för omsorgsnämnden att vända sig till fullmäktige för att få sitt ansvar ändrat eller utökat. Nämnden kan heller inte betala direkt till de resebolag som anordnar resor där stöd till resenären ingår då detta kan strida mot gällande upphandlingsregler.

Nämnden bör även fortsättningsvis utgå från den enskildes individuella behov av stödinsatser och bevilja sådana, i linje med vad som anses vara uppgifter för kommunen. För beviljade insatser, så som ledsagning, så är det nämnden som ansvarar för och följer upp kvaliteten på utförd insats samt reglerar kostnaderna för insatsen.

Nämnden behöver säkerställa en likvärdig bedömning för alla som ansöker om semesteraktiviteter/semestervistelse. Detta för att säkerställa att alla personer med funktionsnedsättning ska ha samma rätt att leva som andra. I de hushåll där barn finns bör särskild

hänsyn tas till barnets behov att komma iväg på en semesterresa/vistelse. Förvaltningen föreslår att nämnden i riktlinjer anger vilka omkostnader för ledsagaren/medföljaren som ses som skäligen att bevilja i samband med beviljat stöd för att genomföra semesterresa. Vidare anser förvaltningen att nämnden bör vara restriktiv i att betala ut omkostnader vid resor för ledsagare där ledsagaren är en familjemedlem eller anhörig till den enskilde.

Ekonomiska konsekvenser

Ett generösare förhållningssätt i bedömningar kring stöd vid årlig semesterresa/semestervistelse än vad rättspraxis visar kan innebära ökade kostnader för nämnden. Nämnden kan reglera omkostnaderna för ledsagaren genom att faktisk kostnad för resa och logi upp till ett kostnadstak kan beviljas/betalas ut i samband med semesterresor. Nämnden kan även vara restriktiv i utbetalningar för resa och logi där det är en familjemedlem som åker med på resan.

Nämndens beslut om att tillämpa mervärden vid upphandlingar i bostad med särskild service LSS kan komma att innebära en kostnadsökning för nämnden. De åtta boendeenheter som har upphandlats under försommaren enligt nämndens nya förfrågningsunderlag har dock inte inneburit en högre kostnad för nämnden, trots att samtliga utförare har valt att erbjuda samtliga mervärden.

Förslag till beslut

Utifrån nämndens prognostiserade underskott anser förvaltningen att nämnden inte i dagsläget har möjlighet att inrätta nya stödformer och/eller ha en generösare hållning än vad rättspraxis förevisar gällande stödinsatser vid semesterresor. Förvaltningen föreslår nämnden att fortsätta arbeta med pågående åtgärder för att tillgängliggöra fritids- och kulturlivet samt arbetet med information, vägledning och stöd vid handläggning. Förvaltningen föreslår nämnden:

Att nämnden fortsätter att samverka med ideella föreningar och övriga berörda nämnder i Uppsala kommun kring kultur och fritidslivet riktade mot personer med funktionsnedsättning.

Att ge förvaltningen i uppdrag att i samband med arbetet att ta fram riktlinjer för handläggning utreda vilka omkostnader för ledsagare som är skäligen att bevilja i samband med semesterresor eller semestervistelse.

Att ge förvaltningen i uppdrag att utreda om del av ersättning per individ till boende kan låsas till "fritidspeng" (omkostnader för personal samt om extra personal behöver anställas). Om så är möjligt kan det vara lämpligt att prova detta i projektform där några boendeenheter ingår.